

vil der ikke længere blive Rum for Had, men kun for — Medlidenhed.

Aarsagen til den Modstand, vi møder i vort Forlangende om Stemmeret, der vil give os samme Adgang som Manden til at deltage i det offentlige Liv, — er ingen anden end Mandens medfødte *Herskelyst* og *Egoisme*. — hvad Mænd naturligvis vil benegte. Men nu spørger jeg: Er det da saa uforstaaeligt, at Manden, der i Kraft af sin fysiske Styrke har levet som „Skalmingens Herre“ i Aartusender, og som i Følge sin selvtagne Stilling har tildelt Kvinderne deres Stillinger, er det saa uforstaaeligt, at hans Natur er bleven herskelysten, at Brutaliteten har fulgt ham ind i det 19de og kanske vil følge ham ind i det 20de Aarhundrede? Er det noget underligt, at han ikke vil bøje sig for Retfærdighed alene, at han, hvor Egoismen kommer med i Spillet, ikke vil give slip paa, hvad Barbariets Tider har udrustet ham med? Lad os gribe i vor egen Barm! Vi Kvinder, som aldrig har haft Anledning til at øve Brutalitæt paa samme Maade og i samme Grad som Manden, ogsaa vi bærer paa en ikke saa ganske ringe Arv fra de henfarne Tider. Vi er slet ikke villige til at opgive, hvad vi mener at eje af nedarvede Rettigheder, eller til at indse Retfærdigheden af deres Krav, der er afhængige af os paa en eller anden Maade, hvis Indrømmelsen af disse Krav er forbundne med personlig Opofrelse.

Naar vi skal bedømme Mandens Natur, faar vi altsaa huske, at han har tusend Aar gamle nedarvede Fordomme at frigøre sig fra, og at de Vilkaar, hvorunder han har levet, har maattet gøre ham til *Egoist* i hans Forhold til Kvinden. I et Aarhundrede, da Intelligensen har vist sin Overlegenhed over den fysiske Kraft ved at tæmme den og tage den i sin Tjeneste, har han fremdeles villet hvile paa de Lavrbar, som hans fysiske Styrke en Gang indvandt ham — den Gang han maatte optræde som Forsvarer for sit Barns Moder.

Men har vi vundet Forstaaelse af, hvorledes det, vi maa kalde Mandens Natur, har udviklet sig, kan vi imidlertid ogsaa nære grundet Haab om, at den kan forandres, at den kan udvikle sig i en anden Retning. Vi har det Haab, at der i Mandens Forhold til Kvinden som i alle andre Forhold vil foregaa en Evolution, ja, den er allerede begyndt. Og sikre paa, at Fremtiden er vor, kan vi kun med Medlidenhed betragte dem, der mener at kunne stanse Udviklingen. Naar vi hører en Heuch, en Garborg, en Strindberg, en Le Bon, — naar „Morgenbladet“, „Politiken“, „Socialisten“ kommer med deres angstfulde Nødraab eller Skældsord, bliver vi aldeles ikke rædde. Disse Angreb fremlækker kun et Smil, og vi siger i vort Hjerte: Hvor meget, der dog er tilbage af *Barbaren*! Og naar alle de omsorgsfulde, for Kvindens Fremtid saa bekymrede Mænd kommer og stilfærdig klapper os paa Skulderen og siger: Vær dog stille og rolige, gør intet Rabalder; saa smiler vi igen ganske lunt og tænker: Mærkværdig, hvilke dybe Rødder *Barbariets Egoisme* har slaet!

Men fordi vi forstaa, hvor meget *Manden* har at faa Bugt med, før han med klart, unildet Blik kan bedømme Kvindernes Forlangende om fuld Ligestillelse, maa vi med Beundring se op til de Mænd, der trods

nedarvede Tilbøjeligheder, trods Tradition, trods det, at de maa være sin egen Tids Børn, har kunnet hæve sig til et saa fordomsfrit og uegennyttigt Standpunkt, en saa stor Respekt for Sandheden, at de fuldt indser, at Kvinderne kun forlanger Retfærdighed, naar de gør Krav paa alle Rettigheder som Individuer og Samfundsborgere. Man behøver kun at forsøge det Eksperiment i et Øjeblik at ville sætte sig ud over alt, hvad der hedder Tid og Rum, for at faa Tag i sit eget inderste jeg, og man vil forstaa at vurdere dem, der staaende i sin Tid og paa de henrundne Tider, kan hæve sig over sin Tid, saa at de tør bryde med en Samfundsordning, som Slægten har levet sig saaledes ind i, at den tror, den eksisterer med en Naturlovs Ubetingelighed.

Men de Mænd, der vil Sandheden, der vil øve Retfærdighed alene, de indrømmer ogsaa, at alene Kvinderne selv har Ret til at dømme om, hvor Grænserne for deres Virksomhed er. De véd, at de ikke vilde være upartiske, hvis de vilde sige: I Kvinder, hold eder til Hjemmet alene. Det kan godt være, at Kvinderne selv vil sige, vor største Opgave ligger indenfor Hjemmet, og for at kunne fylde denne Opgave, vil vi begrænse vor Virksomhed udad. Men det faar i saa Fald være Kvinderne selv, som trækker denne Grænse. Vil Mænd trække den for os, bliver den urimelig, unaturlig.

Mine Damer! Der vilde ikke være nogen synderlig Fare for vor Sag, for Stemmeretsagen, hvis vi blot havde Venner, som vi kunde beundre og — Modstandere. Men ikke alle, der kalder sig vore Venner, tør vi stole paa. Det bør vi mærke os. Der er nu f. Eks. dem, der nok vil hjælpe Kvinderne, protegere os, men ikke taaler, at Kvinderne vil hjælpe sig selv paa sin egen Maade, — Despoter altsaa, men Despoter kan umuligt være Venner af Kvindesagen. Saa er der dem, som gerne vil støtte Sagen, men naar det kommer til Stykket, har et lille men — sætter en Betingelse, og faar de ikke denne frem, saa farvel hele Kvindesagen, ingen Stemmeret for Kvinder! De vil altsaa have *Løn*. — Men det kan synes, som om jeg taler vel meget i Almindelighed, jeg skal derfor bestemt udtrykke, hvad jeg mener: Alle de, der ud fra et Partistandpunkt eller paa Grund af sine særegne politiske, religiøse eller sociale Anskuelser arbejder for *Kvindestemmeret*, er farlige Venner, hvis vi tager dem for noget mere eller noget andet end det, de virkelig er. Og jeg skal søge at bevise denne Paastand.

Venstre har som Parti vist Kvindesagen Tjenester. Hvorfor har imidlertid Venstre ikke nu Kvindestemmeret paa sit Partiprogram? Lederne tror naturligvis, det vil skade Partiet, de véd, der er for meget af *Barbaren* igen hos Vælgerne, og de bøjer sig for *Barbaren*. Altsaa naar Parthensyn kommer med — ingen Retfærdighed for Kvinderne. Men det bør vi Kvinder huske! Venstre er som Parti endnu ikke kommet længere end Højrepartiet, naar der er Tale om Kvindestemmeret. Og dog er der saa vel inden for Højre som inden for Venstre Mænd, der gaar med paa Stemmeret for Kvinder; — men til Venstre hører rigtignok alle de Mænd, der offentlig har erklæret sig for Kvindestemmeret. Vi har derfor at frygte Partier, mere end Individuer. — Og der er

et Parti, der i denne Tid mere end noget andet har svigtet Kvindernes Tillid: det er Arbejderpartiet. Dette Parti, der gaar ud fra, at Stemmeret er en Menneskerettighed, kan theoretisk ikke komme fra Kvindestemmeret, men praktisk kommer de let fra den ved at sige: „det første Skridt er almindelig Stemmeret for Mænd.“ Vi Kvinder skal blot være med og øge Mængden af de udelukkede, for at Uretfærdigheden kan træde rigtig skrigende frem og paa den Maade hjælpe til, at alle Mænd slipper indenfor Portene. Men vi skal ikke tage os det nær, om Porten falder i lige for Næsen af os. Vi kan være ganske sikre paa, at de Tusender af Mænd, der slipper indenfor med almindelig Stemmeret, at de vil lukke op for os! Men det er netop det, vi ikke kan være sikre paa. Civilisationsarbejdet er ikke trængt mere igennem til disse Mænd end til dem, som før var indenfor Portene. Og saa længe der endnu er saa meget igen af *Barbaren*, er det mest sandsynligt, at ogsaa disse Mænd kun altfor meget vil glæde sig ved at være komne til Sæde i „Magtens Hynder“ og udnytte Magten. Se til de Lande, der har almindelig Stemmeret; er Kvinderne der komne saa meget længere end hos os! Se til det frie Schweiz! Det har vistnok indrømmet Kvinder en Del Friheder, men hvem kommer disse Friheder til Gode, jo, Udlændinge. Landets egne Kvinder holdes fast nok bundne til den huslige Arne. Og se til Amerika! Nej, Løfter om Hjælp kan vi ikke tage imod; de, der lover, raader nemlig ikke for det, de lover. Lederne bøjer sig for Masserne, for Vælgerne, det har Venstrelederne gjort, og vi har ingen Garanti for, at ikke Arbejderpartiet vil gøre det samme.

Der er andre end de politiske Partier, som har antydnet, at de nok vilde protegere Kvinderne, hvis de vilde slutte sig til dem. Socialisterne vilde gerne sluge Kvindesagen. Det hører nemlig med til den socialistiske Samfundsordning, at Mænd og Kvinder har samme Rettigheder og samme Pligter. Hvis Kvinderne vilde være med og arbejde for den socialistiske Stat, vilde nok Socialisterne støtte Kvindernes Forlangende om Stemmeret. Men sæt, at Socialisterne kunde hjælpe sig med almindelig Stemmeret for Mænd for at realisere sin Idé! Sæt, at Mændenes Flertal var Socialister, mon de saa vilde spørge Kvinderne, den ene Halvdel af Menneskeslægten, om de vilde finde sig i en socialistisk Samfundsordning! Kan neppe tro, at Socialisterne vilde være saa hensynsfulde mod Kvinderne.

Sæt nu, at Afholds- og Forbudspartiet udover Landet — det skal jo være mægtigt — sæt, at det kom og sagde: vi vil hjælpe Kvinderne til Stemmeret for derved at vinde større Indflydelse. Mine Damer! Man kan have meget tilovers for Afholdssagen, men at købe sig Stemmeret med at blive Afholdskvinde, det vilde jeg finde uværdigt.

Den Retning, som vi betegner med Navnet *Bohemen*, var en Gang svært ivrig for Kvindernes Rettigheder. *Bohemen* havde nok sine Grunde. Siden den blandt Kvinderne ikke fandt den ønskede Forstaaelse for sin Prædiken fri Kærlighed, har den valgt at reagere mod Kvindesagen, og er naturligvis ogsaa imod Kvindestemmeret.

Jeg har hørt Folk sige, det kan ikke nytte at give Kvinderne Stemmeret, de vilde